

*Opening academisch jaar 2018-2019, Universiteit voor Humanistiek
Vorming in het onderwijs: over wensen en grenzen
Column door: Daniëlle Drenth, masterstudent Humanistiek (Educatie)
Uitgesproken op 3 september 2018*

Waarom gaan we naar school?

Ik ga het vandaag hebben over mijn scriptie-onderwerp: *purposeful teaching*. Ik onderzoek of en hoe leraren ervoor zorgen dat ze aan de levens- of toekomstdoelen van leerlingen tegemoet komen. Een belangrijk onderwerp, omdat het hebben van een levensdoel volgens de psycholoog Damon positieve effecten heeft zoals pro-sociaal en moreel gedrag, een hoog niveau van zelfvertrouwen en goede prestaties. Wanneer men geen levensdoel heeft daarentegen, kan dat volgens hem zorgen voor verslaving, depressie, asociaal gedrag en een gebrek aan productiviteit. Als hoofdtheorie gebruik ik de theorie van Tirri & Kuusisto over hoe levensdoelen onderwezen kunnen worden. Zij gaan ervan uit dat leraren op drie manieren levensdoelen kunnen stimuleren, namelijk inhoudelijk, didactisch en pedagogisch. Inhoudelijk kan een les over levensdoelen gaan. Een voorbeeld hiervan is een les over vanuit welke waarden je wilt leven als mens. Didactisch stimuleert de leraar de ontwikkeling van levensdoelen bij leerlingen door de persoonlijke relevantie van een les voor een leerling duidelijk te maken. De leraar creëert ruimte voor gesprek en reflectie, zodat de leerlingen betrokken worden bij de les. Pedagogisch stimuleert de leraar ten slotte de levensdoelen van leerlingen door er voor hen te zijn en vertrouwen in hen te tonen. Een schouderklopje, ruimte voor een individueel gesprek, het geven van complimenten, het hoort er allemaal bij. Want, als de leraar niet in de leerling gelooft, hoe kunnen we dan van de leerling verwachten dat hij in zichzelf gelooft?

Ik heb voor mijn onderzoek zes leraren die lesgeven aan groep 7 en 8 verspreid over vier basisscholen in verschillende plaatsen in Nederland geïnterviewd en geobserveerd. Ik heb het onderzoek nog niet afgerond, dus ik kan geen harde uitspraken doen, maar wat me opviel is dat de leraren pedagogisch erg sterk waren, maar dat het inhoudelijk en met name didactisch gezien een stuk beter kon. Als de leraren het belang van een les benoemden was het veelal in de trant van: 'Dit moet je weten voor de toets' en 'Dit is alvast een voorbereiding op de middelbare school'. Dit zijn echter nog geen redenen die een les relevant maken, want waarom komt het dan op de toets en waarom wordt er dan aandacht aan besteed op de middelbare school? Wat heeft deze les voor nut voor de rest van mijn leven? Een aantal keren zeiden leraren tegen mij: 'Soms moeten leerlingen ook iets doen, gewoon omdat het moet. Niet alles hoeft altijd leuk te zijn.' Ik ben het met hen eens. Een belangrijke pedagogisch les die je binnen het onderwijs kan leren is het leren om gehoorzaam en volgzaam te zijn, om door te zetten ook als iets niet leuk is. Het is niet mijn bedoeling om leerlinggericht onderwijs te promoten, zodat leerlingen altijd hun zin krijgen, maar de vraag naar de relevantie van een les brengt me wel terug bij de volgende essentiële vraag: 'Waarom gaan wij eigenlijk naar school?'

Ikzelf heb school altijd leuk gevonden. In bijna elk vak zag ik een nieuw avontuur, een nieuwe wereld van informatie. De eerste keer dat ik zelf echt een keuze moest maken was mijn profielkeuze op de middelbare school. Deze keuze lag voor mij gelukkig vrij voor de hand, maar een paar jaren later werd het lastiger. Het einde van de middelbare school naderde en er moest een studiekeuze gemaakt worden. Ik wilde sinds ik een meisje van zeven was al juf worden, maar sinds ik in de bovenbouw van het Vwo zat, begon ik daar aan te twijfelen. Zou ik niet toch naar de universiteit gaan? Eén keer heeft de decaan voor de klas een algemeen praatje gehouden en één keer had ik een kort gesprek met mijn mentor, dat was het. Ook thuis sprak ik mijn twijfel uit, maar deze werd vrij snel weggewuifd. Geen ruimte voor reflectie, geen kritische vragen, ik moest zélf kiezen. En ik snap dat je altijd zelf moet kiezen, maar hoe kun je als kind zelf kiezen als je geen idee hebt wie je bent? Als er amper aandacht is voor deze persoonlijke zoektocht, deze ontplooiing.

Ik belandde op de Pabo. Op de Pabo was er wel ruimte voor reflectie: aan de hand van lijsten vol competenties. Je moest eindeloos reflecteren op wat je kon of waar je nog aan moest werken en hoe. Nooit is er echter ruimte geweest voor vragen zoals: 'Waarom wil jij leraar zijn?' en 'Wat maakt jou blij als je voor de klas staat?'. Het ging om jou als leraar in opleiding, maar niet om jou als persoon. Elke stage had ik diep van binnen een gevoel van ongemak en twijfel, maar ik duwde dat gevoel weg. Elke keer als ik weer een hoog cijfer kreeg, kreeg ik van buitenaf de bevestiging dat ik blijkbaar toch op mijn plek zat. Na vier jaar had ik een diploma op zak met glansrijke cijfers. Mijn familie was trots op me. Goede cijfers brachten me echter nergens. Na een klein jaartje lesgeven kon ik niet meer. Na de zoveelste ochtend opstaan met een enorme knoop in mijn maag besloot ik het niet meer te doen. Ik belande, zoals ze dat in humanistische termen zo mooi noemen, in een existentiële crisis. Als ik geen juf ben, wie ben ik dan?

Voor het eerst van mijn leven deed ik een studiekeuzetest. Er kwamen veel studies uit die ik kende en waar ik al wel eens over had nagedacht, maar deze waren het allemaal net niet voor mij. Aan het einde van de lijst zag ik staan: 'Humanistiek'. Ik had er nog nooit van gehoord, maar toen ik erop klikte kwam er meteen een lach op mijn gezicht. Deze lach is niet meer van mijn gezicht verdwenen. De UvH is de eerste school waar ik op heb gezeten die aandacht had voor mij als persoon. Een plek waar ik meteen de eerste dag op mezelf moest reflecteren, een plek waar ruimte is voor gesprek, een plek waar je niet meteen hoeft te kiezen, maar waarin je door de brede master de tijd hebt om jezelf eerst breed te ontwikkelen en daarmee jezelf echt te leren kennen voordat je een keuze maakt. Ik leerde om voor de verandering niet strategisch te kiezen, maar om te vertrouwen op mijn gevoel. Ik kreeg bovendien van de docenten veel vertrouwen. Eén van de filosofie docenten kwam na een paar maanden al persoonlijk naar me toe om te vertellen dat hij vond dat ik zo mooi kon schrijven, dat ik daar iets mee moest doen. Ik zit daardoor nu al ruim drie jaar in de redactie voor het studentenblad *Zindroom*, waarvoor ik met veel plezier docenten interview en

columns schrijf. En nu sta ik hier: een column voor te dragen! Ik heb geleerd dat keuzes op je gevoel eigenlijk het meest strategisch zijn van allemaal: ze brengen je namelijk waar je moet zijn.

Gedurende de master leerde ik mezelf meer en meer kennen dankzij unieke kansen zoals een *summerschool* in India en een stage van bijna een heel schooljaar. In het voorjaar van mijn tweede masterjaar diende het voor mij alles veranderende moment zich aan: er was nog ruimte voor één student educatie om naar Praag te gaan om daar het EDIC (*Education for Democratic Intercultural Citizenship*)- programma te volgen. Ik was die gelukkige student. Daar, in Praag, had ik voor het eerst van mijn leven het gevoel dat alles klopte: ik zat in een groep mensen die in dezelfde dingen geïnteresseerd waren als ik en waar ik mee kon lachen, ik vond werkelijk elk college interessant en werd zelfs emotioneel door de inhoud geraakt. Met name door één college: het college over *purposeful teaching*. Hierin werd onder anderen een filmpje getoond waarin de psycholoog Victor Frankl een lezing geeft en daarin zegt: *'if we take man for what he should be, he becomes what he can be'*. Hij neemt hier het standpunt in dat je altijd net niet uitkomt waar je wellicht had willen uitkomen en dat het daarom juist goed is om te durven dromen. Als je iets te hoge doelen stelt, haal je die misschien niet, maar je hebt wel zo hoog gemunt dat je in ieder geval haalt wat je kan halen. Het voelde alsof ik persoonlijk toegesproken werd. Op dat moment in Praag, terwijl ik naar het filmpje zat te luisteren, hoorde ik de boodschap luid en duidelijk: durf te dromen!

En ik ben mijn dromen gaan volgen, maar vergis je niet: onderweg zie je niet alleen maar regenbogen en potten goud, maar ook beren. Je levensdoelen zoeken, vinden en volgen vergt lef en is zeker niet altijd de weg van de minste weerstand. Ik ben het afgelopen jaar gevallen en weer opgestaan, maar elke beslissing die ik maakte was vanuit het hart. De UvH heeft mij dichter bij mezelf gebracht, heeft mij mijn levensdoel om het onderwijs op wat voor manier dan ook te humaniseren, dat wil zeggen te verbeteren voor de mensen die erbij betrokken zijn, kenbaar gemaakt en daarmee gelukkiger gemaakt.

Daarom ga ik naar school. Om me te ontwikkelen in de breedste zin van het woord en vandaaruit datgene te kiezen wat me gelukkig maakt. Niet wat me het meeste zekerheid biedt, niet waar ik het meeste geld mee verdien, niet wat mensen van me verwachten, maar wat mij die lach op mijn gezicht bezorgt. Zonder de inhoudelijke aandacht voor zingeving, de didactische ruimte voor reflectie en gesprek en de pedagogische aandacht voor mij en het vertrouwen in mij als persoon had ik hier niet gestaan. De UvH is op het gebied van *purposeful teaching* dus goed bezig en verdient daarmee zelf een schouderklopje.

Bedankt en een gelukkig nieuw schooljaar!